

Rigó József

Cifra barokkban

Mintha egymásba csúszott volna a reneszánsz angol színpad, William Shakespeare Globe Színházának osztott színpadtere a Vayer Tamás által tervezett díszletben. Ebben a játéktérben a Szeget szeggel Mészöly Dezső fordításában és Csiszár Imre értő rendezésében jelenik meg. A teljesen kitakart színpad síkszerűen nyomasztó képe fogadja a nézőt belépéskor. Közben Mártha István barokkos hangzású orgonamuzsikája lebeg halkán a nézőtérben. A zene nyugodtsága és a tér nyugtalanító hatása ellentmondásos, disszonáns és nyomasztó. A középkori színházból örökölt hármastagoltságú színpad, a Shakespeare-i színpad nézőtérre hosszan benyúló előszínpada itt a zenekari árok fölött lejtőkkel befedett, utcakövet imitáló játéktérre válik. Az így kialakított szűk előszínpadon mindennapjaink hulladéka, műanyag dobozok, tejeszacskók, szerteszt szórt szemét fogad. A pokol is ez, ha elfogadjuk következetesen a misztériumszínpad logikáját. A középső tér, a való világ vaslemezekkel fedett, és ezért beláthatatlan, mikor megnyílik, börtönrácsok nyílnak, és ezen a helyszínen szűkösön zajlik, rácsokba zárt hétköznapokként a mindennapi élet. A felső szinten, a mennyekben, történelmi freskók tövében, függőlegesen felfutó márványoszlopok között zajlik az az élet, ami a hatalom birtokosainak élete.

A játéktér tagoltságával, formai és színvilágával leképezi a rendező elgondolását.

A Szeget szeggel Csiszár Imre olvasatában arról szól, hogy a hatalom tehetetlenségének elfedésére miképp manipulál, hogyan működik a hatalom és az erkölcs viszonya.

Hajnali órán, kínos sietséggel indul útnak Vincentio, Bécs hercege, és csikos pizsamájában, párnázott ajtó mögött, a felső szinten, hosszú fehér asztal mellett bízza rá az uralkodói jogokat helytartójára Angelora, aki e váratlan raportra szintén pizsamában érkezik. A hatalomáadás tanúja Escalus, az öreg tanácsúr, mindenkor jólöltözött. A herceg váratlan távozásának oka általában nem ismert, az uralkodó titokzatoságának célja az, hogy a meglazult

erkölcsök fegyelmét talán Angelo fogja újra visszaállítani. A herceg papi áruhában, a nép közé vegyülve figyeli meg helytartójának hatalommegszilárdítási kísérletét.

A züllött erkölcsű világban szélhámos selyemfiúk, skeenhead-punk ifjak, prostituáltak, börtöntöltelékek, hitetlen papok, a rend megvesztegethető őrei, csaló kocsmárosok élnek barokk polifóniában. Ezt az életszagú világot hivatott a hűvös Angelo megzabolázni. Kemény kezű döntésének köszönhetően halálos büntetéssel sújtható az a férfi, aki hajadont elcsábít. Így ítélnének Claudio, nemes úrfi fölött is, még Escalus közbenjárására sem hallgatva, az erkölcsi visszasságok szenvedélyes leleplezésének szándékával.

Úgy tűnik, Izabella, Claudio húga is hiába esdekel a helytartónál a bátyja bebörtönzése ellen, minden szándék reménytelen. Rövid belső küzdelem után azonban Angelo felajánlja a tiszta és szép Izabellának bátyja kegyelmét, amennyiben a lány hajlandó a vele való vétkezésre. Az áruhás herceg azonban uralkodói körmönfonságával, választékos agyafúrtságával a háttérből a testvérpár segítségére siet. Úgy szervezi az eseményeket, hogy Angelo kívánsága is teljesülve látszék, de Izabella szüzessége is megőrződjék. Ugyanakkor elrendeli, hogy a városkapunál fényes külsőségekkel fogadják, akik panasszal bírnak, terjesszék elő. A bevádolt Angelo szemérmetlenül tagad. A herceg leleplezésére végül is megtörik, és uralkodója parancsára feleségül veszi Mariannát, egykor elhagyott menyasszonyát, a herceg pedig magának kéri-kapja a szűz Izabellát.

A rendező Csiszár Imre az előadásban megcsavarja a történetet. A tér hármastagoltságát kihasználva pergő ritmusra szervezi az előadást. Fizikailag is távolról, meredezve nézzük a hömpölygő, diszkrét barokk zene fedettségében zajló hatalom életét, közvetlenül elöttünk pedig az élet hömpölyög: az utcák és börtönök világa zajlik. E mindennapi élet bemutatásában nyers, erőszakosan agresszív képeket használ a rendező. Ellenpontokként épül a felső és az alsó világ. Egyre

sűrűbbnek és kibogozhatatlanabbnak látszó a lét. Egyszer azonban reményeinknek megfelelően felsejlik a boldog vég. Az igazságosztó herceg hazatért, mint a mesében. Csiszár Imre rendezésében az előadás folyamatosan aktualizál, és ugyanakkor enyhe rezignációval, nagyvonalú stilizáltsággal el is tartja ezt az aktualizálást. Ez történik nagyon kihívóan és erőteljes hatásokkal az előadás csúcspontján, a herceg megérkezésekor. Mert a herceg alighogy igazságot oszt Angelo hatalmával szemben, magának szerzi meg hatalmi helyzetéből adódóan Izabellát. A kettős eljegyzés ünnepi légkörének rituális formáit a rendező a szereplők díszmagyarba öltöztetésével játszatja el. Ez a nagyon erőteljes és konkrét hatáselem nem válik zavaróvá, mert az előadás egésze az eklektikusságra, stílustördelésekre épít. Erőteljessége a néző képzetársításait az aktualizálás irányába mozdító, már-már leegyszerűsítő, majdhogynem vulgáris megoldásig merészkedik, nyilvánvaló szándéka a fokozott sokkhatás. Belekábulnak, mint ahogy a szerepek is kábultan keresgélnek saját helyüket a herceg döntötte sorsuk hogyan továbbjában, tétován, bizonytalanul. Azután lassan eltűnik mindenki, a tompuló fényben csak Bernát, a korhely rab marad megvilágítva. Áll a fényben egyedül, felénk, a nézők felé fordulva, szigorú arccal, kívül az egészen, közben magyar népdal szól egyre erőteljesebben. Hosszú, kimerevített pillanat, szívbemarkoló. E mellékszereplő apoteózisával zárja az előadást Csiszár Imre. A záróképpel szándéka, üzenete egyértelmű, pontosan értelmezhető.

A szerepek, funkciójuk szerint a tér szerkezetéhez hasonlóan szintén hármastagoltságban jelennek meg, egyrészt mint a herceg alattvalói, másrészt az alattvalók felé a hatalmat közvetítők, valamint a hatalmon lévők hármasságában.

Teddszét Kati szerepében Bakos Évát láthatjuk, az apród szerepét játszó Éliás Anikóval közös epizódban. Szőlősi Zoltán Horváth Gáborral közös epizódban játszik kettős szerepet. Pünkktént jobb, mint a hatalom oszt

lopcarnokában. Franciska apáca szerepét Turza Irén, Claudio szerelmét, Júliát Balogh Ildikó, Péter szerzetest Láng Balázs, Tamás szerzetest Árva László, Rémes hóhért Kerekes László játsszák. Hólyag, bolond nemes szerepében egy karakter villanásáig látjuk Kákonyi Tibort, Pompeius csapost sok pontos megfigyeléssel formája ifj. Ujlaki László. Angelo menyasszonyát, Mariannát Császár Gyöngyi, Tekeriné kerítőt Meszléry Judit játssza. Egy bíró karakterszerepében láthatjuk Czako Jenőt.

Mészáros István a hatalmi ranglét-rán feltörekvő, egyszerre nevetségesen ostoba és ugyanakkor félelmetes Tuskó rendőre figyelemre méltó szerepet mutat. Hajlékony, dromedár Porkolábot alakít Kátay Endre. Escalus, az öreg tanácsos Czibulás Péter alakításában a kötelességét mindenkor tudó, mindenkori főnökeit fenntartás nélkül kiszolgáló figurát tenem.

Egy nagyszájú léhűtőt, Luciót

játssza Szerémi Zoltán. Pontos alakítása színes és figyelemre méltó. Egy társadalmi típus ábrázolója karakterében, ruházatában egyaránt hiteles. Izabella, Claudio húgának megformálója Kiss Andrea főiskolai hallgató. Fizikai jelenléte intenzív, valójában tömbszerrű, érdes felületekből rakja fel szerepét, a rendezői szándék pontos tolmácsolását adva. Claudio, a nemes úrfi szerepében Mertz Tibort láthatjuk, aki érzésünk szerint nem lép át a tőle megszokott hősök világába. Így alakítása az elvárásnak megfelelő, pontos, de meglepetéseket sem hoz.

Mucsi Zoltán a korhely rab, Bernát, a darab eredeti szövegében epizodikus szerepet játssza. Egyrészt a rendezői szándék megemeli a figura dramaturgiai energiáját, másrészt ennek sikeres megvalósulása, a folyamatosan egyre erőteljesebbé és érettebbé váló színész művészi eredménye.

Fodor Tamás Angelo, a herceg helytartójának szerepében pontosan értelmezett, hangjával, takarékos gesztu-

saival megmutatott szerepet játszik. Intellektualizmusa hatással van ábrázolt szerepére. Érzésünk szerint a feladat színészi adottságait nem aknázza ki. Ez nem az ő csorbája, a rendezői koncepció egésze nem annyira a színészre, sokkal inkább az előadás szerkezetére épül.

Kozák András Vincentio hercege a tőle megszokott színészi kultúrával játssza az előadás egyik főszerepét. Szerepfelfogása a racionális megközelítést részesíti előnyben, személyisége varázsával, pontosan épített jeleivel folyamatos jelenlétté tudja tenni részvételét úgy, hogy belesimul, illeszkedik az együtteshez.

Színes, a rendezői értelmezést megsegítő jelmezeket tervezett Szakács Györgyi. A rendező munkatársai: Szeredás András dramaturg és Mózes István segédrendező.

Yürükök közt Anatóliában.

Kezben birkát fej